

UITGAVE VAN DE FOLKLOREVERENIGING

DE „WURF"

ZANDVOORT

OPGERICHT 1 FEBRUARI 1948

FOLKLOREVERENIGING
„DE WURF" ZANDVOORT-OPGERICHT 1 FEBRUARI 1948

Verenigingsorgaan van de folklorever."De Wurf"
Redactie: J.J.Koning,Schelpenplein 14,tel.16965
Jb.Paap,v.Lennepweg 14/1,tel.15967.
Losse nummers à f.1,- bij de Redactie verkrijgbaar.

EERSTE JAARGANG Nr. 3 - aug.1982

Nationale Klederdrachtenschouw 1982

Op zaterdag 31 juli 1982 organiseren wij voor de vierde keer de Nederlandse Folklore - Manifestatie voor alle inwoners en gasten in Zandvoort op het Gasthuisplein.
Indien de weergoden het af laten weten, wordt het in gebouw de Krocht, aan de Grote Krocht, gehouden.

Deze manifestatie wordt georganiseerd, om de (oude) Nederlandse klederdrachten, dansen en gewoontes in zo'n breed mogelijke kring bekendheid te geven (te houden) en zo voor het uitsterven te behoeden.
Wij streven naar een zo'n groot mogelijke variatie tussen de groepen onderling, zodat U een indruk kunt krijgen hoeveel verschillen in kleding etc. in dit kleine Nederland bestonden (bestaan).

U bent allen van harte welkom, aanvang 13.30.
Tot ziens.

Hoe ontstond het reddingswezen langs de Nederlandse kust?

In 1768 gaven de Staten van Holland en West-Friesland aan een commissie onder leiding van Ysbrand 't Hoen opdracht om de excessen tegen te gaan op de Nederlandse kust met betrekking tot schipbreukelingen en aangespoelde goederen. De commissie constateerde dat:

-rooverijen,excessen en onbehoorlijkheden aan gestrande goederen gepleegd thans ten top zijn gerezen en bij ons slimmer zijn dan bij veel woeste volkeren en dat van alles,wat enigszins tot redding van mensen en goederen kon strekken, genoegzaam n i e t s op enig zeedorp werd gevonden-.

Toen gaven de Staten van Holland en West-Friesland op 12 Januari 1769 toestemming om op kosten van de Staat op ieder zeedorp een boot te plaatsen met de opdracht,dat de:

-Equipage wordt gesalveerd (gered) en on-
-verschillig van wat Naatie dezelve ook
-souden mogen weesen.

Eerste reddingboot.

Zo kwam in Zandvoort de eerste reddingboot,met platte bodem en plaats biedend aan 6 roeiers. Maar de kustbewoners hadden weinig vertrouwen in de boot en daarom werd deze zelden of nooit gebruikt.Zodoende liep de eerste poging om van Staatswege het reddingswezen te organiseren op niets uit.Later is dat beter gegaan en er ontstond geleidelijk een steeds groeiende drang tot het redden van schipbreukelingen.Er groeide tevens een uitstekende verhouding met de Engelse redders.

En deze verhouding is tot op de huidige dag bewaard gebleven.Een typisch voorval in 1810 illustreert op voortreffelijke wijze hoe groot de wederzijdse achting was.

Tijdens de Franse bezetting stond er bij Terheyde op het strand ook een reddingboot en toen op 31 Augustus 1810 de Engelsen daar waren geland om de seinpost te vernielen,namen zij deze boot mee...

Toen de commandant van het Britse fregat merkte,dat ze een r e d d i n gboot hadden meegenomen,heeft hij gepoogd deze al te overijverige daad ongedaan te maken.

Op de avond van 3 September werd de reddingboot- de parlementaire vlag voerend- naar de kust geroeid,maar de inmiddels gearriveerde Franse soldaten openden een moordend vuur,waardoor de goed bedoelde poging van de Engelsen werd verijdeld.

Oprichting N.Z.H.R.M.

Toen op 14 October 1824 in een zware storm het Nederlandse fregat "De Vrede" strandde bij Huisduinen deed zich een tragische ramp voor.Zeven dorpsbewoners gingen er met de boot op uit in de helse stormzee en wisten elf opvarenden te redden.Maar bij de terugreis naar het strand sloeg de boot om en allen verdronken op één roeier na...(Reindert Willemsz.Kuik).

Deze ramp maakte op het Nederlandse volk zoo'n indruk,dat er een spontane geldinzameling op gang kwam voor de nabestaanden.

Maar er gebeurde meer .Een aantal vooraanstaande Amsterdammers besloten terstond tot de oprichting van een reddingmaatschappij.Het waren Barend van Spreekens (koopman);Adriaan de Bruine,(Advokaat); Jhr.Hendrik Jacob Ortt,(Kapitein ter Zee); Joan Hodson,(Commandant der Amsterdamse Schutterij);Abraham Fock,(Assuradeur). Reeds een maand na het ongeval werd op 11 Nov. 1824 de maatschappij opgericht onder de naam:
- Noord- en Zuidhollandse Reddingmaatschappij, (N.Z.H.R.M.)

Dat deze Heren er haast mee maakten om reddingboten langs de kust te plaatsen blijkt wel uit het feit,dat al op 26 December 1824 de Egmonders 6 man wisten te redden van de gestrande "Twee Gebroeders" en op 4 Februari 1825 de Pettense boot 13 man van het Zweedse schip "Alliance" haalde.

De "Virginia"

Een dag daarop,5 Febr.1825,liep de Amerikaanse brik "De Virginia" tussen Zandvoort en Wijk aan Zee aande grond.In Zandvoort,waar men het schip nauwkeurig in de gaten had gehouden,was de boot al vast buiten de "redschuur" gezet. Maar voortgejaagd door de Zuidwesterstorm strandde de brik eerst ter hoogte van Wijk aan Zee.(De pieren en het Noordzeekanaal waren er nog niet).Dáár stond de reddingboot ook al gereed op het strand,maar de roeiers durfden de tocht nog niet aan,omdat ze zelfs nog geen proeftocht met de boot hadden gemaakt.Men besloot te wachten tot het water zou gaan vallen en in afwachting daarvan werden op het strand vuren ontstoken.

Om 9 uur 's avonds stak de Zandvoortse boot in zee,maar sloeg in de branding vol water. Onmiddellijk stapten de roeiers over in de boot van Wijk aan Zee en het gelukte hun elf opvarenden (de gehele bemanning,op de kok na,die zittend in het want door uitputting was omgekomen) te redden.

Nadien zijn er door de N.Z.H.R.M. (in November 1949 bij het 125- jarig bestaan is het praedicaat "Koninklijke" verleend en werd het K.N.Z.H.R.M.) bij het 150-jarig bestaan ongeveer 12.000 mensen gered!

A.Bos.
Motordrijver KNZHRM,
Zandvoort.

De Zandvoortse klederdracht

Onze Zandvoortse kleding,die "De Wurf" thans draagt, stamt uit de jaren tussen 1850 en 1910 en behoort tot de Rijnlandse klederdrachten, welke gedragen werden in de streek rond de Oude Rijn,die bij Katwijk in de Noordzee uitmondt. Overeenkomsten in de bovenkleding der vrouwen vinden wij dan ook terug in de driehoek, lopende van ongeveer Utrecht,Vlaardingen tot Egmond.

De Vrouwenkleding.

De bovenkleding: dagelijks eenvoudige katoenen jakken, bedrukt met besjes of blaadjes motief, met 'n schoot of neersel.Open halzen waarin 'n inlegdoek van katoen werd gedragen, op speciale wijze aan de achterzijde geplooid. De jakken van binnen gevoerd met linnen of ongebleekt katoen.De voering, welke aan de voorzijde een eigen sluiting had, was los van het voorpand van het jak, als het ware 'n ingebouwd lijfje en deed dienst om de borsten vlak tegen het lichaam te drukken.Voordeel van deze kleding met losse doek, het voeden van de kinderen, men behoefde geen kleding uit te trekken want de voeding ging onder het werk, zowel binnens- als buitenshuis, gewoon door.
De rond de hals aangesloten jakken, met en zonder kraagje, kwam omstreeks 1850 in de dracht, waarbij dan de vrouwen een klein kleurig doekje om de hals droegen.
Dit doekje werd aan de voorzijde met 'n platte knoop vast geknoopt.
De onderbouw: open broeken, bestaande uit twee pijpen die boven-aan eindigden in een band, welke werd vastgeknoopt. Onderaan de pijpen ook een bandje, welke ter hoogte van de knie werd vast gestrikt. Later komt de zogenaamde Franse broek (gesloten model

met ruim kruis) in de mode; banden van voren en van achter, zeer ruim zittend.
De open broek werd nog gedragen tot zeker 1910 door oude vrouwtjes. Uitdrukking uit die tijd: Bandenpech hebben.
Diversen onderrokken van gladde of geruwde katoen (flanel) wit,grijs,gestreept wit/bruin, wit/zwart, wit/grijs.
De strepen waren verschillend van breedte.
Er wordt gesproken dat er minstens 4 of 5 onderrokken over elkaar werden gedragen.
Zwarte bovenrok tot de grond of even daar boven, afgezet met bezemband.Gemaakt van o.a. tibé stof.
Ten allen tijde werd er een schort gedragen, zondags een zwart zijde met kant onderaan afgezet, vrij lang model.
Bonte boezels (schorten) bij de dagelijkse kleding, waarin soms zeer fraaie verstellappen te zien waren.Veelal ook op de niet zichtbare kleding, verstellappen in diverse maten en kleuren.

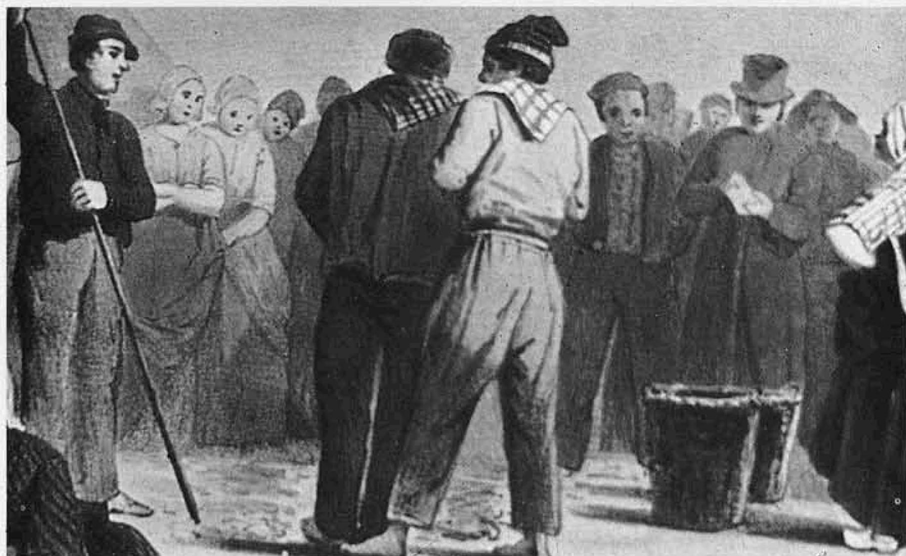
De mannendracht.

De mannendracht zij bestaat uit baaien onderkleding in diversen kleuren, witte ondergrond met brede of smalle banen zwart, blauw en bruin, rood en blauw baai.
(Oude schilderijen en prenten kunnen hiervoor als voorbeeld dienen)
De onderbroeken meestal met kniebanden en 'n klepsluiting, dichtgemaakt met benen knopen.
Onderhemden vierkant van model met losse inzetstukken onder de oksels, ter vermijding van 'n prop stof.
Bovenkleding dagelijks: zwart of bruin boezee (boezeroen) met halve of driekwart mouwen, waaronderuit de onderkleding steekt, die rond 1875 van rood of blauw baai is.
De broek (brouk) zwart laken met klep, de pijpen zijn niet gezoomd zodat bij 't nat worden het water er sneller uitzakt.

Tijdens het werken wordt de boezee c.q. bovenkleding uitgetrokken en wordt er in de onderkleding gewerkt. Overblijfsel hiervan is de rood baaien broek van de badman.

Meer over de kleding en sier in ons volgende nummer.

Verenigingsnieuws

Optreden vrijdag 2I mei in strandtent 23, J.Fransen, op uitnodiging van de V.V.V. t.b.v. deputaties uit diversen landen van 6 spoorwegmaatschappijen.

Om 20.30 waren de leden aanwezig om te starten met hun programma, wij moesten even wachten, daar er voor de gasten eerst een schelpenzoek wedstrijd was georganiseerd.Dit was voor ons leuk om te zien, volwassen mensen die 's avonds 'n stuk zand met handen en voeten omwoelen, sommigen waren nog nooit op 'n strand geweest, voor 'n prijsje, op zoek naar 'n gouden,zilveren, of bronzen schelp.
Bij het binnengaan kregen de gasten 'n zakje met 3 schelpen, elk met 'n andere kleur stip erop, voor diversen consumpties,'n erg leuk idee,
Om ongeveer 2I.00 begonnen we ons programma met volksdansen.Het publiek was erg enthousiast en deed graag mee, bij de dansen die we gewoon zijn voor te doen en daarna met de gasten uitvoeren.
Hierna volgde de schouw, op 'n komische manier, in 3 talen, gepresenteerd door dhr.B.Gansner. Hij vertelde het zeer geïntresseerde publiek niet alleen over de kleding van vroeger, maar ook iets van de oude Zandvoortse gebruiken en de beroepen die hier werden uitgeoefend.
Het klapstuk en tevens 't einde van de schouw, waren de badgasten, zij kregen 'n extra applaus.
Wij kunnen terugzien op 'n zeer geslaagde avond.

Vlaggetjesdag Scheveningen 22 mei.

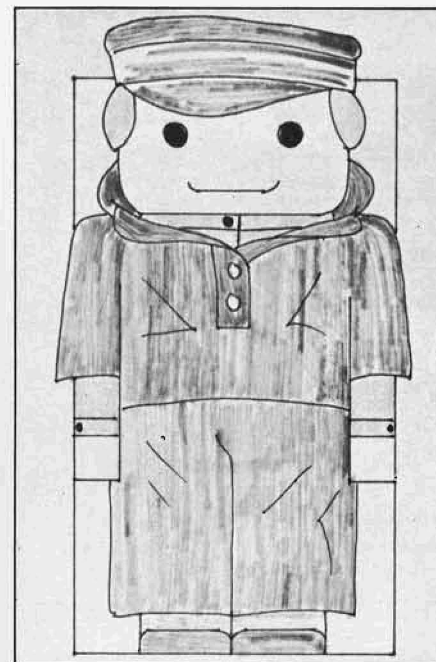
I0.I5 vertrokken naar Scheveningen.Bij aankomst was het weer niet zo mooi, we kregen in een tent koffie in etappes.Na de koffie konden we een beetje rondkijken op de markt waar o.a. klompenmaker, kappenmaken, tonnenmaker, nettenbreisters e.d. aanwezig waren.

Om I2.30 begon ons dansprogramma, na ongeveer 4 dansen begon het weer te regenen en zijn we verder gegaan in de muziektent, die pal achter het podium stond.
Na het dansen kregen we een lunch, daarna was er gelegenheid om nog wat te kuieren tot er om 2 uur werd begonnen met de schouw incluis, na veel dubben, de badpakken (veel te koud).
Om 3 uur gingen we, na een gezellige dag, huiswaarts en prompt ging toen de zon schijnen.

Folkloredag op 't Flevohof 5 juni

Een zon overgoten Flevohof met temperaturen rond de 30°C. viel ons folkloristen ten deel op deze dag, waar wij in onze Zandvoortse mannen- en vrouwendracht liepen, tussen de nog in gebruik zijnde klederdrachten van Nederland.Een keur van heden en verleden.Opmerkelijk grote groepen o.a. uit Staphorst met kleding uit 't dagelijks gebeuren van de wieg tot het graf.Diverse huwelijken werden hier weer gesloten, met daarna de gebruikelijke doopgewoonten o.a.Katwijk. Lotelingen met versierde muts en hun nummers erop, gaf aan wie het vaderland moest dienen.De Veluwe,Kampereiland met cornetten (mutsen met ronde bol en geplooide achterkant van div. lengtes),daarbij bloedkoralen kettingen met grote ronde sloten.
Op deze dag ontdekten wij een stand, waarin veel klederdrachten in tegelvorm te koop waren.Tot onze verwondering was Zandvoort ook vertegenwoordigd met een visloper en een vissersman, afbeeldingen in kleur kunnen wij helaas niet afdrukken.Frouwien Visser uit Wageningen is de maakster van deze tegels.Adres bij ons bekend.
De schouw van "De Wurf" werd gecombineerd met die van Katwijk en vormden het slot van deze dag.

klederdrachten in tegelvorm.

Agenda

22 juli - Vismaaltijd. (uitwijkdatum 29 juli)
31 juli - Folklore manifestatie
6-9 aug. - Festival Jodelgroep Zwitserland

medio sept.-Aanvang dansrepetities

Correspondentie en copy uitsluitend aan de Redactie te richten.Ook voor mededelingen en advertenties.
Bankrelatie:Nutsspaarbank Z'vt,no.847407144

